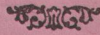

॥ श्री ॥

विद्याभवन प्राच्यविद्या ग्रन्थमाला

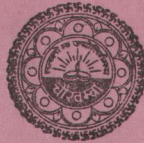
३३

धातुरूपावलिः

(निर्णयसागरीया)

सङ्गणकसंस्करणं प्रासाशासेन
हरिपार्षदपासेन कृतम्

चौखम्बा विद्याभवन

वाराणसी

विद्याभवन प्राच्यविद्या ग्रन्थमाला

३३

धातुरूपावलिः ।

(निर्णयसागरीया)

चौखम्बा विद्याभवन

वाराणसी

मुद्रक - फूल प्रिन्टर्स
वाराणसी

संस्करण २०००
मूल्य १५-००

(निर्णयसागर प्रेस, बम्बई से पुनर्मुद्रित)

प्रकाशक

चौखम्बा विद्याभवन

चौक (बनारस स्टेट बैंक भवन के पीछे)

पो० बा० नं० १०६९, वाराणसी २२१००१

दूरभाष : ३२०४०४

अन्य प्राप्तिस्थान—

चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन

के. ३७/११७, गोपालमन्दिर लेन,

पो० बा० नं० १०२९

वाराणसी २२१००१

दूरभाष : ३३३४३१

❀

चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान

३८ यू. ए., जवाहरनगर, बंगलो रोड,

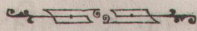
पो० बा० नं० २११३

दिल्ली ११०००७

दूरध्वनि : २३६३९१

श्रीगणेशाय नमः ।

अथ धातुरूपावलिप्रारंभः ।

अथ धातुरूपाणि लिख्यंते ।

तत्रादौ प्रथमगणीयः शब्विकरणोऽकर्मकः

सत्तार्थको भूधातुः । सेट् ।

तस्मात्कर्तरि परस्मैपदं भवति ।

वर्तमाने लट् ।

भवति १	भवतः २	भवंति ३	इति प्रथमः पुरुषः ।
भवसि १	भवथः २	भवथ ३	इति मध्यमः पुरुषः ।
भवामि १	भवावः २	भवामः ३	इत्युत्तमः पुरुषः ।

अनद्यतनपरोक्षभूते लिट् ।

बभूव १	बभूवतुः २	बभूवुः ३	प्र० ।
बभूविथ १	बभूवथुः २	बभूव ३	म० ।
बभूव १	बभूविव २	बभूविम ३	उ० ।

अनद्यतनभविष्यति लुट् ।

भविता १	भवितारौ २	भवितारः ३	प्र० ।
---------	-----------	-----------	--------

भवितासि १ भवितास्यः २ भवितास्य ३ म० ।

भवितास्मि १ भवितास्वः २ भवितास्मः ३ उ० ।

भविष्यति लट् ।

भविष्यति १ भविष्यतः २ भविष्यंति ३ प्र० ।

भविष्यसि १ भविष्यथः २ भविष्यथ ३ म० ।

भविष्यामि १ भविष्यावः २ भविष्यामः ३ उ० ।

विधौ निमंत्रणे कामचारानुज्ञायां सत्कारपूर्वक-
व्यापारे प्रश्ने प्रार्थनायामाशिषि च लोट् ।

तत्र भवतात् इति रूपमाशिष्येव ।

भवतु—भवतात् १ भवताम् २ भवंतु ३ प्र० ।

भव—भवतात् १ भवतम् २ भवत ३ म० ।

भवानि १ भवाव २ भवाम ३ उ० ।

अनद्यतनभूते लङ् ।

अभवत् १ अभवताम् २ अभवन् ३ प्र० ।

अभवः १ अभवतम् २ अभवत ३ म० ।

अभवम् १ अभवाव २ अभवाम ३ उ० ।

विधौ निमंत्रणे कामचारानुज्ञायां सत्कारपूर्वक-
व्यापारे प्रार्थनायां प्रश्ने च लिङ् ।

भवेत् १ भवेताम् २ भवेयुः ३ प्र० ।

भवेः १	भवेतम् २	भवेत ३	म० ।
भवेयम् १	भवेव २	भवेम ३	उ० ।

आशिषि लिङ् ।

भूयात् १	भूयास्ताम् २	भूयासुः ३	प्र० ।
भूयाः १	भूयास्तम् २	भूयास्त ३	म० ।
भूयासम् १	भूयास्व २	भूयास्व ३	उ० ।

भूते लृङ् ।

अभूत् १	अभूताम् २	अभूवन् ३	प्र० ।
अभूः १	अभूतम् २	अभूत ३	म० ।
अभूवम् १	अभूव २	अभूम ३	उ० ।

क्रियाया अनिष्पत्तौ हेतुहेतुमद्भावे लृङ् ।

अभविष्यत् १	अभविष्यताम् २	अभविष्यन् ३	प्र० ।
अभविष्यः १	अभविष्यतम् २	अभविष्यत ३	म० ।
अभविष्यम् १	अभविष्याव २	अभविष्याम ३	उ० ।

२ प्रथमगणीयः शब्धिकरणोऽकर्मक आत्म-
नेपदी वृद्ध्यर्थक एध्धातुः । सेट् ।

लट् ।

एधते १	एधेते २	एधंते ३	प्र० ।
--------	---------	---------	--------

एधसे १	एधेथे २	एधध्वे ३	म० ।
एधे १	एधावहे २	एधामहे ३	उ० ।

लिट् ।

एधांचक्रे १	एधांचक्राते २	एधांचक्रिरे ३	प्र० ।
एधांचकृषे १	एधांचक्राथे २	एधांचकृढ्वे ३	म० ।
एधांचक्रे १	एधांचकृवहे २	एधांचकृमहे ३	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

एधांबभूव १	एधांबभूवतुः २	एधांबभूवुः ३	प्र० ।
एधांबभूविथ १	एधांबभूवथुः २	एधांबभूव ३	म० ।
एधांबभूव १	एधांबभूविव २	एधांबभूविम ३	उ० ।

तृतीयं रूपम् ।

एधामास १	एधामासतुः २	एधामासुः ३	प्र० ।
एधामासिथ १	एधामासथुः २	एधामास ३	म० ।
एधामास १	एधामासिव २	एधामासिम ३	उ० ।

लुट् ।

एधिता १	एधितारौ २	एधितारः ३	प्र० ।
एधितासे १	एधितासाथे २	एधिताध्वे ३	म० ।
एधिताहे १	एधितास्वहे २	एधितासहे ३	उ० ।

लुङ् ।

ऐधिष्ट १	ऐधिषाताम् २	ऐधिषत ३	प्र० ।
ऐधिष्ठाः १	ऐधिषाथाम् २	ऐधिष्वम्—ऐधिष्ठुम् ३	म० ।
ऐधिषि १	ऐधिष्वहि २	ऐधिष्महि ३	उ० ।

लृङ् ।

ऐधिष्यत १	ऐधिष्येताम् २	ऐधिष्यंत ३	प्र० ।
ऐधिष्यथाः १	ऐधिष्येथाम् २	ऐधिष्यध्वम् ३	म० ।
ऐधिष्ये १	ऐधिष्यावहि २	ऐधिष्यामहि ३	उ० ।

३ द्वितीयगणीयो लृग्विकरणः सकर्मकः
परस्मैपदवान् ज्ञानार्थको विद्धातुः । सेट् ।

लट् ।

वेद १	विदतुः २	विदुः ३	प्र० ।
वेत्थ १	विदथुः २	विद ३	म० ।
वेद १	विद्व २	विद्म ३	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

वेत्ति १	वित्तः २	विदंति ३	प्र० ।
वेत्सि १	वित्थः २	वित्थ ३	म० ।
वेद्मि १	विद्वः २	विद्मः ३	उ० ।

लट् ।

एधिष्यते १	एधिष्येते २	एधिष्यन्ते ३	प्र० ।
एधिष्यसे १	एधिष्येथे २	एधिष्यध्वे ३	म० ।
एधिष्ये १	एधिष्यावहे २	एधिष्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

एधताम् १	एधेताम् २	एधन्ताम् ३	प्र० ।
एधस्व १	एधेथाम् २	एधध्वम् ३	म० ।
एधै १	एधावहै २	एधामहै ३	उ० ।

लङ् ।

एधत १	एधेताम् २	एधन्त ३	प्र० ।
एधथाः १	एधेथाम् २	एधध्वम् ३	म० ।
एधे १	एधावहि २	एधामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

एधेत १	एधेयाताम् २	एधेरन् ३	प्र० ।
एधेथाः १	एधेयाथाम् २	एधेध्वम् ३	म० ।
एधेय १	एधेवहि २	एधेमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

एधिषीष्ट १	एधिषीयास्ताम् २	एधिषीरन् ३	प्र० ।
एधिषीष्ठाः १	एधिषीयास्थाम् २	एधिषीध्वम् ३	म० ।
एधिषीय १	एधिषीवहि २	एधिषीमहि ३	उ० ।

लिट् ।

विवेद १	विविदतुः २	विविदुः ३	प्र० ।
विवेदिथ १	विविदथुः २	विविद ३	म० ।
विवेद १	विविदिव २	विविदिम ३	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

विदांचकार १	विदांचक्रतुः २	विदांचक्रुः ३	प्र० ।
विदांचकर्त्थ १	विदांचक्रथुः २	विदांचक्र ३	म० ।
विदांचकार, } १	विदांचकृव २	विदांचकृम ३	उ० ।
विदांचकर			

एवं विदांबभूवेत्यादि विदामासेत्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

वेदिता १	वेदितारौ २	वेदितारः ३	प्र० ।
वेदितासि १	वेदितास्थः २	वेदितास्थ ३	म० ।
वेदितास्मि १	वेदितास्वः २	वेदितास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

वेदिष्यति १	वेदिष्यतः २	वेदिष्यंति ३	प्र० ।
वेदिष्यसि १	वेदिष्यथः २	वेदिष्यथ ३	म० ।
वेदिष्यामि १	वेदिष्यावः २	वेदिष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

विदांकरोतु,	}	१ विदांकुरुताम्	२ विदांकुर्वेतु	३ प्र० ।
विदांकुरुतात्				
विदांकुरु,	}	१ विदांकुरुतम्	२ विदांकुरुत	३ म० ।
विदांकुरुतात्				
विदांकरवाणि	१	विदांकरवाव	२ विदांकरवाम	३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

वेत्तु-वित्तात्	१	वित्ताम्	२	विदंतु	३	प्र० ।
विद्धि-वित्तात्	१	वित्तम्	२	वित्त	३	म० ।
वेदानि	१	वेदाव	२	वेदाम	३	उ० ।

लङ् ।

अवेत्	१	अवित्ताम्	२	अविदुः	३	प्र० ।
अवेः-अवेत्	१	अवित्तम्	२	अवित्त	३	म० ।
अवेदम्	१	अविद्ध	२	अविद्ध	३	उ० ।

विधिलिङ् ।

विद्यात्	१	विद्याताम्	२	विद्युः	३	प्र० ।
विद्याः	१	विद्यातम्	२	विद्यात	३	म० ।
विद्याम्	१	विद्याव	२	विद्याम	३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

विद्यात्	१	विद्यास्ताम्	२	विद्यासुः	३	प्र० ।
----------	---	--------------	---	-----------	---	--------

विद्याः १	विद्यास्तम् २	विद्यास्त ३	म० ।
विद्यासम् १	विद्यास २	विद्यास ३	उ० ।

लुङ् ।

अवेदीत् १	अवेदिष्टाम् २	अवेदिषुः ३	प्र० ।
अवेदीः १	अवेदिष्टम् २	अवेदिष्ट ३	म० ।
अवेदिषं १	अवेदिष्व २	अवेदिष्म ३	उ० ।

लृङ् ।

अवेदिष्यत् १	अवेदिष्यताम् २	अवेदिष्यन् ३	प्र० ।
अवेदिष्यः १	अवेदिष्यतम् २	अवेदिष्यत ३	म० ।
अवेदिष्यम् १	अवेदिष्याव २	अवेदिष्याम ३	उ० ।

४ द्वितीयगणीयो लुग्विकरणः सकर्मक
उभयपदवान् व्यक्तवागर्थको ब्रूधातुः ।

तत्र परस्मैपदानि ।

लट् ।

आह १	आहतुः २	आहुः ३	प्र० ।
आत्थ १	आहथुः २	ब्रूथ ३	म० ।
ब्रवीमि १	ब्रूवः २	ब्रूमः ३	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

ब्रवीति १	ब्रूतः २	ब्रुवन्ति ३	प्र० ।
-----------	----------	-------------	--------

ब्रवीषि १	ब्रूथः २	ब्रूथ ३	म० ।
ब्रवीमि १	ब्रूवः २	ब्रूमः ३	उ० ।

लिट् । वचादेशः । अनिट् ।

उवाच १	ऊचतुः २	ऊचुः ३	प्र० ।
उवचिथ—उवक्थ १	ऊचथुः २	ऊच ३	म० ।
उवाच—उवच १	ऊचिव २	ऊचिम ३	उ० ।

लुट् । वचादेशः ।

वक्ता १	वक्तारौ २	वक्तारः ३	प्र० ।
वक्तासि १	वक्तास्थः २	वक्तास्थ ३	म० ।
वक्तास्मि १	वक्तास्वः २	वक्तास्मः ३	उ० ।

लृट् । वचादेशः ।

वक्ष्यति १	वक्ष्यतः २	वक्ष्यंति ३	प्र० ।
वक्ष्यसि १	वक्ष्यथः २	वक्ष्यथ ३	म० ।
वक्ष्यामि १	वक्ष्यावः २	वक्ष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

ब्रवीतु—ब्रूतात् १	ब्रूताम् २	ब्रुवंतु ३	प्र० ।
ब्रूहि—ब्रूतात् १	ब्रूतम् २	ब्रूत ३	म० ।
ब्रवाणि १	ब्रवाव २	ब्रवाम ३	उ० ।

लङ् ।

अब्रवीत् १	अब्रूताम् २	अब्रुवन् ३	प्र० ।
अब्रवीः १	अब्रूतम् २	अब्रूत ३	म० ।
अब्रवम् १	अब्रूव २	अब्रूम ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

ब्रूयात् १	ब्रूयाताम् २	ब्रूयुः ३	प्र० ।
ब्रूयाः १	ब्रूयातम् २	ब्रूयात ३	म० ।
ब्रूयाम् १	ब्रूयाव २	ब्रूयाम ३	उ० ।

आशीर्लिङ् । वचादेशः ।

उच्यात् १	उच्यास्ताम् २	उच्यासुः ३	प्र० ।
उच्याः १	उच्यास्तम् २	उच्यास्त ३	म० ।
उच्यासम् १	उच्यास्व २	उच्यास्म ३	उ० ।

लुङ् । वचादेशः ।

अवोचत् १	अवोचताम् २	अवोचन् ३	प्र० ।
अवोचः १	अवोचतम् २	अवोचत ३	म० ।
अवोचम् १	अवोचाव २	अवोचाम ३	उ० ।

लृङ् । वचादेशः ।

अवक्ष्यत् १	अवक्ष्यताम् २	अवक्ष्यन् ३	प्र० ।
अवक्ष्यः १	अवक्ष्यतम् २	अवक्ष्यत ३	म० ।
अवक्ष्यम् १	अवक्ष्याव २	अवक्ष्याम ३	उ० ।

अधात्मनेपदानि ।

लट् ।

ब्रूते १	ब्रुवाते २	ब्रुवते ३	प्र० ।
ब्रूषे १	ब्रुवाथे २	ब्रूध्वे ३	म० ।
ब्रुवे १	ब्रूवहे २	ब्रूमहे ३	उ० ।

लिट् । वचादेशः ।

ऊचे १	ऊचाते २	ऊचिरे ३	प्र० ।
ऊचिषे १	ऊचाथे २	ऊचिध्वे ३	म० ।
ऊचे १	ऊचिवहे २	ऊचिमहे ३	उ० ।

लुट् । वचादेशः ।

वक्ता १	वक्तारौ २	वक्तारः ३	प्र० ।
वक्तासे १	वक्तासाथे २	वक्ताध्वे ३	म० ।
वक्ताहे १	वक्तास्वहे २	वक्तास्महे ३	उ० ।

लृट् । वचादेशः ।

वक्ष्यते १	वक्ष्येते २	वक्ष्यंते ३	प्र० ।
वक्ष्यसे १	वक्ष्येथे २	वक्ष्यध्वे ३	म० ।
वक्ष्ये १	वक्ष्यावहे २	वक्ष्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

ब्रूताम् १	ब्रुवाताम् २	ब्रुवताम् ३	प्र० ।
------------	--------------	-------------	--------

ब्रूव १	ब्रुवाथाम् २	ब्रूध्वम् ३	म० ।
ब्रवै १	ब्रवावहै २	ब्रवामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अब्रूत १	अब्रुवाताम् २	अब्रुवत ३	प्र० ।
अब्रूथाः १	अब्रुवाथाम् २	अब्रूध्वम् ३	म० ।
अब्रूवि १	अब्रूवहि २	अब्रूमहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

ब्रुवीत १	ब्रुवीयाताम् २	ब्रुवीरन् ३	प्र० ।
ब्रुवीथाः १	ब्रुवीयाथाम् २	ब्रुवीध्वम् ३	म० ।
ब्रुवीय १	ब्रुवीवहि २	ब्रुवीमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् । वचादेशः ।

वक्षीष्ट १	वक्षीयास्ताम् २	वक्षीरन् ३	प्र० ।
वक्षीष्ठाः १	वक्षीयास्थाम् २	वक्षीध्वम् ३	म० ।
वक्षीय १	वक्षीवहि २	वक्षीमहि ३	उ० ।

लुङ् । वचादेशः ।

अवोचत १	अवोचेताम् २	अवोचंत ३	प्र० ।
अवोचथाः १	अवोचेथाम् २	अवोचध्वम् ३	म० ।
अवोचे १	अवोचावहि २	अवोचामहि ३	उ० ।

लङ् । वचादेशः ।

अवक्ष्यत १	अवक्ष्येताम् २	अवक्ष्यंत ३	प्र० ।
अवक्ष्यथाः १	अवक्ष्येथाम् २	अवक्ष्यध्वम् ३	म० ।
अवक्ष्ये १	अवक्ष्यावहि २	अवक्ष्यामहि ३	उ० ।

५ द्वितीयगणीयो लुग्विकरणोऽकर्मकः

परस्मैपदवान् सत्तार्थकोऽस्रधातुः ।

लट् ।

अस्ति १	स्तः २	संति ३	प्र० ।
असि १	स्थः २	स्थ ३	म० ।
अस्मि १	स्वः २	स्मः ३	उ० ।

लिट्-लुट्-लृटां बभूव-भविता-भविष्यति इत्यादीनि
भूवद्रूपाणि ।

लोट् ।

अस्तु-स्तात् १	स्ताम् २	संतु ३	प्र० ।
एधि-स्तात् १	स्तम् २	स्त ३	म० ।
असानि १	असाव २	असाम ३	उ० ।

लङ् ।

आसीत् १	आस्ताम् २	आसन् ३	प्र० ।
आसीः १	आस्तम् २	आस्त ३	म० ।
आसम् १	आस्व २	आस्व ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

स्यात् १	स्याताम् २	स्युः ३	प्र० ।
स्याः १	स्यातम् २	स्यात् ३	म० ।
स्याम् १	स्याव २	स्याम ३	उ० ।

आशीर्लिङ्-लुङ्-लृङ् भूयात्-अभूत्-अभविष्यत्
इत्यादीनि भूवदूपाणि ।

६ तृतीयगणायः श्लुविकरणः सकर्मक उभय-
पदवान् धारणपोषणार्थको भृञ्घातुः ।

अनिट् ।

तत्र परस्मैपदानि ।

लट् ।

बिभर्ति १	बिभृतः २	बिभ्रति ३	प्र० ।
बिभर्षि १	बिभ्रथः २	बिभ्रथ ३	म० ।
बिभर्मि १	बिभ्रवः २	बिभ्रमः ३	उ० ।

लिट् ।

बभार १	बभ्रतुः २	बभ्रुः ३	प्र० ।
बभर्थ १	बभ्रथुः २	बभ्र ३	म० ।
बभार-बभर १	बभ्रव २	बभ्रम ३	उ० ।

बिभरांचकारेत्यादि बिभरांबभूवेत्यादि बिभरामासेत्यादि
च पूर्ववत् ।

भर्ता १	भर्तारौ २	भर्तारः ३	प्र० ।
भर्तासि १	भर्तास्थः २	भर्तास्थ ३	म० ।
भर्तास्मि १	भर्तास्वः २	भर्तास्वः ३	उ० ।

लृट् । सेट् ।

भरिष्यति १	भरिष्यतः २	भरिष्यन्ति ३	प्र० ।
भरिष्यसि १	भरिष्यथः २	भरिष्यथ ३	म० ।
भरिष्यामि १	भरिष्यावः २	भरिष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

बिभर्तु-बिभृतात् १	बिभृताम् २	बिभ्रतु ३	प्र० ।
बिभृहि-बिभृतात् १	बिभृतम् २	बिभृत ३	म० ।
बिभराणि १	बिभराव २	बिभराम ३	उ० ।

लङ् ।

अबिभः १	अबिभृताम् २	अबिभरुः ३	प्र० ।
अबिभः १	अबिभृतम् २	अबिभृत ३	म० ।
अबिभरम् १	अबिभृव २	अबिभृम ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

बिभृयात् १	बिभृयाताम् २	बिभृयुः ३	प्र० ।
बिभृयाः १	बिभृयातम् २	बिभृयात ३	म० ।
बिभृयाम् १	बिभृयाव २	बिभृयाम ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

भ्रियात् १	भ्रियास्ताम् २	भ्रियासुः ३	प्र० ।
भ्रियाः १	भ्रियास्तम् २	भ्रियास्त ३	म० ।
भ्रियासम् १	भ्रियास्व २	भ्रियास्म ३	उ० ।

लुङ् ।

अभार्षीत् १	अभार्षीम् २	अभार्षुः ३	प्र० ।
अभार्षीः १	अभार्षीम् २	अभार्षी ३	म० ।
अभार्षम् १	अभार्ष्व २	अभार्ष्म ३	उ० ।

लृङ् ।

अभरिष्यत् १	अभरिष्यताम् २	अभरिष्यन् ३	प्र० ।
अभरिष्यः १	अभरिष्यतम् २	अभरिष्यत ३	म० ।
अभरिष्यम् १	अभरिष्याव २	अभरिष्याम ३	उ० ।

अथात्मनेपदानि ।

लट् ।

विभ्रूते १	विभ्राते २	विभ्रते ३	प्र० ।
विभ्रूषे १	विभ्राथे २	विभ्रूध्वे ३	म० ।
विभ्रै १	विभ्रूवहे २	विभ्रूमहे ३	उ० ।

लिट् ।

बभ्रै १	बभ्राते २	बभ्रिरे ३	प्र० ।
---------	-----------	-----------	--------

बभृषे १	बभ्राथे २	बभृद्धे ३	म० ।
बभ्रे १	बभृवहे २	बभृमहे ३	उ० ।

बिभरांचक्रे इत्यादि बिभरांबभूव इत्यादि-बिभरामास-इत्यादि

च पूर्ववत् ।

लुट् ।

भर्ता १	भर्तारौ २	भर्तारः ३	प्र० ।
भर्तासे १	भर्तासाथे २	भर्ताध्वे ३	म० ।
भर्ताहे १	भर्ताखहे २	भर्तास्महे ३	उ० ।

लृट् ।

भरिष्यते १	भरिष्येते २	भरिष्यंते ३	प्र० ।
भरिष्यसे १	भरिष्येथे २	भरिष्यध्वे ३	म० ।
भरिष्ये १	भरिष्यावहे २	भरिष्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

बिभृताम् १	बिभ्राताम् २	बिभ्रताम् ३	प्र० ।
बिभृष्व १	बिभ्राथाम् २	बिभृध्वम् ३	म० ।
बिभ्रै १	बिभरावहै २	बिभरामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अबिभृत १	अबिभ्राताम् २	अबिभ्रत ३	प्र० ।
----------	---------------	-----------	--------

अविभृथाः १ अविभ्राथाम् २ अविभृध्वम् ३ म० ।
अविभि १ अविभृवहि २ अविभृमहि ३ उ० ।

विधिलिङ् ।

विभ्रीत १ विभ्रीयाताम् २ विभ्रीरन् ३ प्र० ।
विभ्रीथाः १ विभ्रीयाथाम् २ विभ्रीध्वम् ३ म० ।
विभ्रीय १ विभ्रीवहि २ विभ्रीमहि ३ उ० ।

आशीर्लिङ् ।

भृषीष्ट १ भृषीयास्ताम् २ भृषीरन् ३ प्र० ।
भृषीष्ठाः १ भृषीयास्थाम् २ भृषीढ्वम् ३ म० ।
भृषीय १ भृषीवहि २ भृषीमहि ३ उ० ।

लुङ् ।

अभृत १ अभृषाताम् २ अभृषत ३ प्र० ।
अभृथाः १ अभृषाथाम् २ अभृढ्वम् ३ म० ।
अभृषि १ अभृष्वहि २ अभृष्महि ३ उ० ।

लृङ् ।

अभरिष्यत १ अभरिष्येताम् २ अभरिष्यंत ३ प्र० ।
अभरिष्येथाः १ अभरिष्येथाम् २ अभरिष्यध्वम् ३ म० ।
अभरिष्ये १ अभरिष्यावहि २ अभरिष्यामहि ३ उ० ।

७ चतुर्थगण्यः श्यन्विकरणः सकर्मक आ-
त्मनेपदी प्राणिप्रसवार्थकः षूङ्धातुः । वेदूः ।

लड् ।

सूयते १	सूयेते २	सूयंते ३	प्र० ।
सूयसे १	सूयेथे २	सूयध्वे ३	म० ।
सूये १	सूयावहे २	सूयामहे ३	उ० ।

लिड् ।

सुषुवे १	सुषुवाते २	सुषुविरे ३	प्र० ।
सुषुविषे १	सुषुवाथे २	सुषुविध्वे-सुषुविद्धे ३	म० ।
सुषुवे १	सुषुविवहे २	सुषुविमहे ३	उ० ।

लुड् ।

सविता	} १	सवितारौ	} २	सवितारः	} ३	प्र० ।
सोता	} १	सोतारौ	} २	सोतारः	} ३	म० ।
सवितासे	} १	सवितासाथे	} २	सविताध्वे	} ३	म० ।
सोतासे	} १	सोतासाथे	} २	सोताध्वे	} ३	उ० ।
सविताहे	} १	सवितास्वहे	} २	सवितास्महे	} ३	उ० ।
सोताहे	} १	सोतास्वहे	} २	सोतास्महे	} ३	उ० ।

लृड् ।

सविष्यते	} १	सविष्येते	} २	सविष्यंते	} ३	प्र० ।
सोष्यते	} १	सोष्येते	} २	सोष्यंते	} ३	प्र० ।

सविष्यसे	} १	सविष्येथे	} २	सविष्यध्वे	} ३	म० ।
सोष्यसे		सोष्येथे		सोष्यध्वे		
सविष्ये	} १	सविष्यावहे	} २	सविष्यामहे	} ३	उ० ।
सोष्ये		सोष्यावहे		सोष्यामहे		

लोट् ।

सूयताम् १	सूयेताम् २	सूयंताम् ३	प्र० ।
सूयस्व १	सूयेथाम् २	सूयध्वम् ३	म० ।
सूयै १	सूयावहै २	सूयामहै ३	उ० ।

लङ् ।

असूयत १	असूयेताम् २	असूयंत ३	प्र० ।
असूयथाः १	असूयेथाम् २	असूयध्वम् ३	म० ।
असूये १	असूयावहि २	असूयामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

सूयेत १	सूयेयाताम् २	सूयेरन् ३	प्र० ।
सूयेथाः १	सूयेयाथाम् २	सूयेध्वम् ३	म० ।
सूयेय १	सूयेवहि २	सूयेमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

सविषीष्ट	} १	सविषीयास्ताम्	} २	सविषीरन्	} ३	प्र०
सोषीष्ट		सोषीयास्ताम्		सोषीरन्		

सविषीष्ठाः } सविषीयास्थाम् } सविषीध्वम्-द्वम् } ३ म० ।
सोषीष्ठाः } १ सोषीयास्थाम् } २ सोषीद्वम् }
सविषीय } सविषीवहि } सविषीमहि } ३ उ० ।
सोषीय } १ सोषीवहि } २ सोषीमहि }

लुङ् ।

असविष्ट } असविषाताम् } असविषत } ३ प्र० ।
असोष्ट } १ असोषाताम् } २ असोषत }

असविष्ठाः } असविषाथाम् } असविध्वम्-द्वम् } ३ म० ।
असोष्ठाः } १ असोषाथाम् } २ असोद्वम् }

असविषि } असविष्वहि } असविष्महि } ३ उ० ।
असोषि } १ असोष्वहि } २ असोष्महि }

लृङ् ।

असविष्यत } असविष्येताम् } असविष्यंत } ३ प्र० ।
असोष्यत } १ असोष्येताम् } २ असोष्यंत }

असविष्यथाः } असविष्येथाम् } असविष्यध्वम् } ३ म० ।
असोष्यथाः } १ असोष्येथाम् } २ असोष्यध्वम् }

असविष्ये } असविष्यावहि } असविष्यामहि } ३ उ० ।
असोष्ये } १ असोष्यावहि } २ असोष्यामहि }

८ पञ्चमगणीयः श्रुविकरणोऽकर्मकः

शक्त्यर्थकः शक्नुधातुः अनिट् ।

तस्मात्कर्तरि परस्मैपदं भवति ।

लट् ।

शक्नोति १	शक्नुतः २	शक्नुवन्ति ३	प्र० ।
शक्नोषि १	शक्नुथः २	शक्नुथ ३	म० ।
शक्नोमि १	शक्नुवः २	शक्नुमः ३	उ० ।

लिट् ।

शशाक १	शेकतुः २	शेकुः ३	प्र० ।
शेकिथ-शशक्थ १	शेकथुः २	शेक ३	म० ।
शशाक-शशक १	शेकिव २	शेकिम ३	उ० ।

लुट् ।

शक्ता १	शक्तारौ २	शक्तारः ३	प्र० ।
शक्तासि १	शक्तास्थः २	शक्तास्थ ३	म० ।
शक्तास्मि १	शक्तास्वः २	शक्तास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

शक्ष्यति १	शक्ष्यतः २	शक्ष्यन्ति ३	प्र० ।
शक्ष्यसि १	शक्ष्यथः २	शक्ष्यथ ३	म० ।
शक्ष्यामि १	शक्ष्यावः २	शक्ष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

शक्नोतु-शक्नुतात् १	शक्नुताम् २	शक्नुवंतु ३	प्र० ।
शक्नुहि-शक्नुतात् १	शक्नुतम् २	शक्नुत ३	म० ।
शक्नवानि १	शक्नवाव २	शक्नवाम ३	उ० ।

लङ् ।

अशक्नोत् १	अशक्नुताम् २	अशक्नुवन् ३	प्र० ।
अशक्नोः १	अशक्नुतम् २	अशक्नुत ३	म० ।
अशक्नवम् १	अशक्नुव २	अशक्नुम ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

शक्नुयात् १	शक्नुयाताम् २	शक्नुयुः ३	प्र० ।
शक्नुयाः १	शक्नुयातम् २	शक्नुयात ३	म० ।
शक्नुयाम् १	शक्नुयाव २	शक्नुयाम ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

शक्यात् १	शक्यास्ताम् २	शक्यासुः ३	प्र० ।
शक्याः १	शक्यास्तम् २	शक्यास्त ३	म० ।
शक्यासम् १	शक्यास्व २	शक्यास्व ३	उ० ।

लुङ् ।

अशकत् १	अशकताम् २	अशकन् ३	प्र० ।
अशकः १	अशकतम् २	अशकत ३	म० ।
अशकम् १	अशकाव २	अशकाम ३	उ० ।

लङ् ।

अशक्ष्यत् १	अशक्ष्यताम् २	अशक्ष्यन् ३	प्र० ।
अशक्ष्यः १	अशक्ष्यतम् २	अशक्ष्यत ३	म० ।
अशक्ष्यम् १	अशक्ष्याव २	अशक्ष्याम ३	उ० ।

९ षष्ठगणीयः शविकरणोऽकर्मकः प्राण-
त्यागार्थकः मृद्-धातुः । अनिट् ।

तस्मात्

लट्-लोट्-लङ्-लिङ्-लुङ्-पु-आत्मनेपदं भवति ।
लिट्-लुट्-लोट्-लङ्-पु तु परस्मैपदम् ।

लट् ।

प्रियते १	प्रियेते २	प्रियंते ३	प्र० ।
प्रियसे १	प्रियेथे २	प्रियध्वे ३	म० ।
प्रिये १	प्रियावहे २	प्रियामहे ३	उ० ।

लिट् ।

ममार १	मम्रतुः २	मम्रुः ३	प्र० ।
ममर्थ १	मम्रथुः २	मम्र ३	म० ।
ममार-ममर १	मम्रिव २	मम्रिम ३	उ० ।

लुट् ।

मर्ता १	मर्तारौ २	मर्तारः ३	प्र० ।
---------	-----------	-----------	--------

मर्तासि १	मर्तास्थः २	मर्तास्थ ३	म० ।
मर्तास्मि १	मर्तास्वः २	मर्तास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

मरिष्यति १	मरिष्यतः २	मरिष्यन्ति ३	प्र० ।
मरिष्यसि १	मरिष्यथः २	मरिष्यथ ३	म० ।
मरिष्यामि १	मरिष्यावः २	मरिष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

म्रियताम् १	म्रियेताम् २	म्रियन्ताम् ३	प्र० ।
म्रियस्व १	म्रियेथाम् २	म्रियध्वम् ३	म० ।
म्रियै १	म्रियावहै २	म्रियामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अम्रियत १	अम्रियेताम् २	अम्रियन्त ३	प्र० ।
अम्रियथाः १	अम्रियेथाम् २	अम्रियध्वम् ३	म० ।
अम्रिये १	अम्रियावहि २	अम्रियामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

म्रियेत १	म्रियेयाताम् २	म्रियेरन् ३	प्र० ।
म्रियेथाः १	म्रियेयाथाम् २	म्रियेध्वम् ३	म० ।
म्रियेय १	म्रियेवहि २	म्रियेमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

मृषीष्ट १	मृषीयास्ताम् २	मृषीरन् ३	प्र० ।
-----------	----------------	-----------	--------

मृषीष्ठाः १	मृषीयास्याम् २	मृषीद्वम् ३	म० ।
मृषीय १	मृषीवहि २	मृषीमहि ३	उ० ।

लुङ् ।

अमृत १	अमृषाताम् २	अमृषत ३	प्र० ।
अमृथाः १	अमृषाथाम् २	अमृद्वम् ३	म० ।
अमृषि १	अमृष्वहि २	अमृष्महि ३	उ० ।

लृङ् ।

अमरिष्यत् १	अमरिष्यताम् २	अमरिष्यन् ३	प्र० ।
अमरिष्यः १	अमरिष्यतम् २	अमरिष्यत ३	म० ।
अमरिष्यम् १	अमरिष्याव २	अमरिष्याम ३	उ० ।

१० सप्तमगणीयः श्रम्विकरणः सकर्मकः पर-
स्मैपदवान् संचूर्णनार्थकः पिब्लृधातुः । अनिट् ।

लट् ।

पिनष्टि १	पिंष्टः २	पिंषंति ३	प्र० ।
पिनक्षि १	पिंष्टः २	पिंष्ट ३	म० ।
पिनष्मि १	पिंष्वः २	पिंष्मः ३	उ० ।

लिट् ।

पिपेष १	पिपिषतुः २	पिपिषुः ३	प्र० ।
पिपेषिथ १	पिपिषथुः २	पिपिष ३	म० ।
पिपेष १	पिपिषिव २	पिपिषिम ३	उ० ।

लुट् ।

पेष्टा १	पेष्टारौ २	पेष्टारः ३	प्र० ।
पेष्टासि १	पेष्टास्थः २	पेष्टास्थ ३	म० ।
पेष्टास्मि १	पेष्टास्वः २	पेष्टास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

पेक्ष्यति १	पेक्ष्यतः २	पेक्ष्यंति ३	प्र० ।
पेक्ष्यसि १	पेक्ष्यथः २	पेक्ष्यथ ३	म० ।
पेक्ष्यामि १	पेक्ष्यावः २	पेक्ष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

पिन्ष्टु-पिंष्टात् १	पिंष्टाम् २	पिंषंतु ३	प्र० ।
पिण्ढि-पिंष्टात् १	पिंष्टम् २	पिंष्ट ३	म० ।
पिन्षाणि १	पिन्षाव २	पिन्षाम ३	उ० ।

लङ् ।

अपिनट् १	अपिंष्टाम् २	अपिंषन् ३	प्र० ।
अपिनट् १	अपिंष्टम् २	अपिंष्ट ३	म० ।
अपिनषम् १	अपिंष्व २	अपिंष्म ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

पिंष्यात् १	पिंष्याताम् २	पिंष्युः ३	प्र० ।
पिंष्याः १	पिंष्यातम् २	पिंष्यात ३	म० ।
पिंष्याम् १	पिंष्याव २	पिंष्याम ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

पिष्यात् १	पिष्यास्ताम् २	पिष्यासुः ३	प्र० ।
पिष्याः १	पिष्यास्तम् २	पिष्यास्त ३	म० ।
पिष्यासम् १	पिष्यास्व २	पिष्यास्व ३	उ० ।

लुङ् ।

अपिषत् १	अपिषताम् २	अपिषन् ३	प्र० ।
अपिषः १	अपिषतम् २	अपिषत ३	म० ।
अपिषम् १	अपिषाव २	अपिषाम ३	उ० ।

लृङ् ।

अपेक्ष्यत् १	अपेक्ष्यताम् २	अपेक्ष्यन् ३	प्र० ।
अपेक्ष्यः १	अपेक्ष्यतम् २	अपेक्ष्यत ३	म० ।
अपेक्ष्यम् १	अपेक्ष्याव २	अपेक्ष्याम ३	उ० ।

११ अष्टमगणीय उविकरणः सकर्मक उभय-
पदवान् करणार्थकः कृञ्धातुः । अनिट् ।

तत्र परस्मैपदम् ।

लट् ।

करोति १	कुरुतः २	कुर्वति ३	प्र० ।
करोषि १	कुरुथः २	कुरुथ ३	म० ।
करोमि १	कुर्वः २	कुर्मः ३	उ० ।

लिट् ।

चकार १	चक्रतुः २	चक्रुः ३	प्र० ।
चकर्थ १	चक्रथुः २	चक्र ३	म० ।
चकार-चकर १	चकृव २	चकृम ३	उ० ।

लुट् ।

कर्ता १	कर्तारौ २	कर्तारः ३	प्र० ।
कर्तासि १	कर्तास्थः २	कर्तास्थ ३	म० ।
कर्तास्मि १	कर्तास्वः २	कर्तास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

करिष्यति १	करिष्यतः २	करिष्यन्ति ३	प्र० ।
करिष्यसि १	करिष्यथः २	करिष्यथ ३	म० ।
करिष्यामि १	करिष्यावः २	करिष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

करोतु-कुरुतात् १	कुरुताम् २	कुर्वंतु ३	प्र० ।
कुरु-कुरुतात् १	कुरुतम् २	कुरुत ३	म० ।
करवाणि १	करवाव २	करवाम ३	उ० ।

लङ् ।

अकरोत् १	अकुरुताम् २	अकुर्वन् ३	प्र० ।
अकरोः १	अकुरुतम् २	अकुरुत ३	म० ।
अकरवम् १	अकुर्व २	अकुर्म ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

कुर्यात् १	कुर्याताम् २	कुर्युः ३	प्र० ।
कुर्याः १	कुर्यातम् २	कुर्यात ३	म० ।
कुर्याम् १	कुर्याव २	कुर्याम ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

क्रियात् १	क्रियास्ताम् २	क्रियासुः ३	प्र० ।
क्रियाः १	क्रियास्तम् २	क्रियास्त ३	म० ।
क्रियासम् १	क्रियास्र २	क्रियास्र ३	उ० ।

लुङ् ।

अकार्षीत् १	अकार्षीताम् २	अकार्षुः ३	प्र० ।
अकार्षीः १	अकार्षीतम् २	अकार्षीत ३	म० ।
अकार्षीम् १	अकार्षीव २	अकार्षीम ३	उ० ।

लृङ् ।

अकरिष्यत् १	अकरिष्यताम् २	अकरिष्यन् ३	प्र० ।
अकरिष्यः १	अकरिष्यतम् २	अकरिष्यत ३	म० ।
अकरिष्यम् १	अकरिष्याव २	अकरिष्याम ३	उ० ।

अथात्मनेपदानि ।

लट् ।

कुरुते १	कुर्वते २	कुर्वत ३	प्र० ।
----------	-----------	----------	--------

(३२)

कुरुषे १	कुर्वाथे २	कुरुध्वे ३	म० ।
कुर्वे १	कुर्वहे २	कुर्महे ३	उ० ।

लिट् ।

चक्रे १	चक्राते २	चक्रिरे ३	प्र० ।
चकृषे १	चक्राथे २	चकृध्वे ३	म० ।
चक्रे १	चकृवहे २	चकृमहे ३	उ० ।

लुट् ।

कर्ता १	कर्तारौ २	कर्तारः ३	प्र० ।
कर्तासे १	कर्तासाथे २	कर्ताध्वे ३	म० ।
कर्ताहे १	कर्ताखहे २	कर्तासहे ३	उ० ।

लृट् ।

करिष्यते १	करिष्येते २	करिष्यंते ३	प्र० ।
करिष्यसे १	करिष्येथे २	करिष्यध्वे ३	म० ।
करिष्ये १	करिष्यावहे २	करिष्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

कुरुताम् १	कुर्वाताम् २	कुर्वताम् ३	प्र० ।
कुरुष्व १	कुर्वाथाम् २	कुरुध्वम् ३	म० ।
करवै १	करवावहै २	करवामहै ३	उ० ।

(३३)

लङ् ।

अकुरुत १	अकुर्वाताम् २	अकुर्वत ३	प्र० ।
अकुरुथाः १	अकुर्वाथाम् २	अकुरुध्वम् ३	म० ।
अकुर्वि १	अकुर्वहि २	अकुर्महि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

कुर्वीत १	कुर्वीयाताम् २	कुर्वीरन् ३	प्र० ।
कुर्वीथाः १	कुर्वीयाथाम् २	कुर्वीध्वम् ३	म० ।
कुर्वीय १	कुर्वीवहि २	कुर्वीमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

कृषीष्ट १	कृषीयास्ताम् २	कृषीरन् ३	प्र० ।
कृषीष्ठाः १	कृषीयास्थाम् २	कृषीद्वम् ३	म० ।
कृषीय १	कृषीवहि २	कृषीमहि ३	उ० ।

लुङ् ।

अकृत १	अकृषाताम् २	अकृषत ३	प्र० ।
अकृथा १	अकृषाथाम् २	अकृद्वम् ३	म० ।
अकृषि १	अकृष्वहि २	अकृष्महि ३	उ० ।

लृङ् ।

अकरिष्यत १	अकरिष्येताम् २	अकरिष्यंत ३	प्र० ।
------------	----------------	-------------	--------

अकरिष्यथाः १ अकरिष्येथाम् २ अकरिष्यध्वम् ३ म० ।
अकरिष्ये १ अकरिष्यावहि २ अकरिष्यामहि ३ उ० ।

१२ नवमगणीयः श्राविकरणः सकर्मकः
परस्मैपदवान् स्तेयार्थको मुष्धातुः । सेङ्कः ।

लट् ।

मुष्णाति १	मुष्णीतः २	मुष्णंति ३	प्र० ।
मुष्णासि १	मुष्णीथः २	मुष्णीथ ३	म० ।
मुष्णामि १	मुष्णीवः २	मुष्णीमः ३	उ० ।

लिट् ।

मुमोष १	मुमुषतुः २	मुमुषुः ३	प्र० ।
मुमोषिथ १	मुमुषथुः २	मुमुष ३	म० ।
मुमोषि १	मुमुषिव २	मुमुषिम ३	उ० ।

लृट् ।

मोषिता १	मोषितारौ २	मोषितारः ३	प्र० ।
मोषितासि १	मोषितास्यः २	मोषितास्य ३	म० ।
मोषितास्मि १	मोषितास्वः २	मोषितास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

मोषिष्यति १	मोषिष्यतः २	मोषिष्यंति ३	प्र० ।
-------------	-------------	--------------	--------

मोषिष्यसि १ मोषिष्यथः २ मोषिष्यथ ३ म० ।
मोषिष्यामि १ मोषिष्यावः २ मोषिष्यामः ३ उ० ।

लोट् ।

मुष्णातु—मुष्णीतात् १ मुष्णीताम् २ मुष्णंतु ३ प्र० ।
मुषाण—मुष्णीतात् १ मुष्णीतम् २ मुष्णीत ३ म० ।
मुष्णानि १ मुष्णाव २ मुष्णाम ३ उ० ।

लङ् ।

अमुष्णात् १ अमुष्णीताम् २ अमुष्णन् ३ प्र० ।
अमुष्णाः १ अमुष्णीतम् २ अमुष्णीत ३ म० ।
अमुष्णाम् १ अमुष्णीव २ अमुष्णीम ३ उ० ।

विधिलिङ् ।

मुष्णीयात् १ मुष्णीयाताम् २ मुष्णीयुः ३ प्र० ।
मुष्णीयाः १ मुष्णीयातम् २ मुष्णीयात ३ म० ।
मुष्णीयाम् १ मुष्णीयाव २ मुष्णीयाम ३ उ० ।

आशीर्लिङ् ।

मुष्यात् १ मुष्यास्ताम् २ मुष्यासुः ३ प्र० ।
मुष्याः १ मुष्यास्तम् २ मुष्यास्त ३ म० ।
मुष्यासम् १ मुष्यास्व २ मुष्यास्म ३ उ० ।

लुङ् ।

अमोषीत् १ अमोषिष्टाम् २ अमोषिषुः ३ प्र० ।

अमोषीः १ अमोषिष्टम् २ अमोषिष्ट ३ म० ।
अमोषिषम् १ अमोषिष्व २ अमोषिष्म ३ उ० ।

लृङ् ।

अमोषिष्यत् १ अमोषिष्यताम् २ अमोषिष्यन् ३ प्र० ।
अमोषिष्यः १ अमोषिष्यतम् २ अमोषिष्यत ३ म० ।
अमोषिष्यम् १ अमोषिष्याव २ अमोषिष्याम ३ उ० ।

१३ भवतेर्णिच् प्रयोजनायाम् ।

तत्र परस्मैपदानि ।

लृट् ।

भावयति १ भावयतः २ भावयन्ति ३ प्र० ।
भावयसि १ भावयथः २ भावयथ ३ म० ।
भावयामि १ भावयावः २ भावयामः ३ उ० ।

लिट् ।

भावयांचकारेत्यादि भावयांबभूवेत्यादि भावयामासे-
त्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

भावयिता १ भावयितारौ २ भावयितारः ३ प्र० ।
भावयितासि १ भावयितास्थ २ भावयितास्थ ३ म० ।
भावयितास्मि १ भावयितास्वः २ भावयितास्मः ३ उ० ।

लृट् ।

भावयिष्यति १ भावयिष्यतः २ भावयिष्यंति ३ प्र० ।
भावयिष्यसि १ भावयिष्यथः २ भावयिष्यथ ३ म० ।
भावयिष्यामि १ भावयिष्यावः २ भावयिष्यामः ३ उ० ।

लोट् ।

भावयतु-भावयतात् १ भावयताम् २ भावयन्तु ३ प्र० ।
भावय-भावयतात् १ भावयतम् २ भावयत ३ म० ।
भावयानि १ भावयाव २ भावयाम ३ उ० ।

लङ् ।

अभावयत् १ अभावयताम् २ अभावयन् ३ प्र० ।
अभावयः १ अभावयतम् २ अभावयत ३ म० ।
अभावयम् १ अभावयाव २ अभावयाम ३ उ० ।

विधिलिङ् ।

भावयेत् १ भावयेताम् २ भावयेयुः ३ प्र० ।
भावयेः १ भावयेतम् २ भावयेत ३ म० ।
भावयेयम् १ भावयेव २ भावयेम ३ उ० ।

आशीर्लिङ् ।

भाव्यात् १ भाव्यास्ताम् २ भाव्यासुः ३ प्र० ।

भाव्याः १ भाव्यास्तम् २ भाव्यास्त ३ म० ।

भाव्यासम् १ भाव्यास्त्र २ भाव्यास्त्र ३ उ० ।

लुङ् ।

अबीभवत् १ अबीभवताम् २ अबीभवन् ३ प्र० ।

अबीभवः १ अबीभवतम् २ अबीभवत ३ म० ।

अबीभवम् १ अबीभवाव २ अबीभवाम ३ उ० ।

लृट् ।

अभावयिष्यत् १ अभावयिष्यताम् २ अभावयिष्यन् ३ प्र० ।

अभावयिष्यः १ अभावयिष्यतम् २ अभावयिष्यत ३ म० ।

अभावयिष्यम् १ अभावयिष्याव २ अभावयिष्याम ३ उ० ।

अथात्मनेपदानि ।

लट् ।

भावयते १ भावयेते २ भावयन्ते ३ प्र० ।

भावयसे १ भावयेथे २ भावयध्वे ३ म० ।

भावये १ भावयावहे २ भावयामहे ३ उ० ।

लिट् ।

भावयांचक्रे १ भावयांचक्राते २ भावयांचक्रिरे ३ प्र० ।

भावयांचकृषे १ भावयांचक्राथे २ भावयांचकृद्हे ३ म० ।

भावयांचक्रे १ भावयांचकृवहे २ भावयांचकृमहे ३ उ० ।

एवं भावयांबभूवेत्यादि भावयामासेत्यादि ।

लुट् ।

भावयिता १	भावयितारौ २	भावयितारः ३	प्र० ।
भावयितासे १	भावयितासाथे २	भावयिताध्वे ३	म० ।
भावयिताहे १	भावयितास्वहे २	भावयितास्महे ३	उ० ।

लृट् ।

भावयिष्यते १	भावयिष्येते २	भावयिष्यंते ३	प्र० ।
भावयिष्यसे १	भावयिष्येथे २	भावयिष्यध्वे ३	म० ।
भावयिष्ये १	भावयिष्यावहे २	भावयिष्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

भावयताम् १	भावयेताम् २	भावयंताम् ३	प्र० ।
भावयस्व १	भावयेथाम् २	भावयध्वम् ३	म० ।
भावयै १	भावयावहै २	भावयामहै ३	उ० ।

लृङ् ।

अभावयत १	अभावयेताम् २	अभावयंत ३	प्र० ।
अभावयथाः १	अभावयेथाम् २	अभावयध्वम् ३	म० ।
अभावये १	अभावयावहि २	अभावयामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

भावयेत १	भावयेयाताम् २	भावयेरन् ३	प्र० ।
भावयेथाः १	भावयेयाथाम् २	भावयेध्वम् ३	म० ।
भावयेय १	भावयेवहि २	भावयेमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

भावयिषीष्ट १ भावयिषीयास्ताम् २ भावयिषीरन् ३ प्र० ।
भावयिषीष्ठाः १ भावयिषीयास्थाम् २ भावयिषीध्वम् ३ म० ।
भावयिषीय १ भावयिषीवहि २ भावयिषीमहि ३ उ० ।

लुङ् ।

अबीभवत् १ अबीभवेताम् २ अबीभवंत् ३ प्र० ।
अबीभवथाः १ अबीभवेथाम् २ अबीभवध्वम् ३ म० ।
अबीभवे १ अबीभवावहि २ अबीभवामहि ३ उ० ।

लृङ् ।

अभावयिष्यत् १ अभावयिष्येताम् २ अभावयिष्यंत् ३ प्र० ।
अभावयिष्यथाः १ अभावयिष्येथाम् २ अभावयिष्यध्वम् ३ म० ।
अभावयिष्ये १ अभावयिष्यावहि २ अभावयिष्यामहि ३ उ० ।

१४ भवतेः सन् । इच्छायाम् । लट् ।

बुभूषति १ बुभूषतः २ बुभूषंति ३ प्र० ।
बुभूषसि १ बुभूषथः २ बुभूषथ ३ म० ।
बुभूषामि १ बुभूषावः २ बुभूषामः ३ उ० ।

लिट् ।

बुभूषांचकारेत्यादि बुभूषांबभूवेत्यादि बभूषामासेत्यादि
च पूर्ववत् ।

लृट् ।

बुभूषिता १	बुभूषितारौ २	बुभूषितारः ३	प्र० ।
बुभूषितासि १	बुभूषितास्यः २	बुभूषितास्य ३	म० ।
बुभूषितास्मि १	बुभूषितास्वः २	बुभूषितास्मः ३	उ० ।

लृट् ।

बुभूषिष्यति १	बुभूषिष्यतः २	बुभूषिष्यन्ति ३	प्र० ।
बुभूषिष्यसि १	बुभूषिष्यथः २	बुभूषिष्यथ ३	म० ।
बुभूषिष्यामि १	बुभूषिष्यावः २	बुभूषिष्यामः ३	उ० ।

लोट् ।

बुभूषतु-बुभूषतात् १	बुभूषताम् २	बुभूषन्तु ३	प्र० ।
बुभूष-बुभूषतात् १	बुभूषतम् २	बुभूषत ३	म० ।
बुभूषाणि १	बुभूषाव २	बुभूषाम ३	उ० ।

लङ् ।

अबुभूषत् १	अबुभूषताम् २	अबुभूषन् ३	प्र० ।
अबुभूषः १	अबुभूषतम् २	अबुभूषत ३	म० ।
अबुभूषम् १	अबुभूषाव २	अबुभूषाम ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

बुभूषेत १	बुभूषेताम् २	बुभूषेयुः ३	प्र० ।
-----------	--------------	-------------	--------

बुभूषेः १	बुभूषेतम् २	बुभूषेत ३	म० ।
बुभूषेयम् १	बुभूषेव २	बुभूषेम ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

बुभूष्यात् १	बुभूष्यास्ताम् २	बुभूष्यासुः ३	प्र० ।
बुभूष्याः १	बुभूष्यास्तम् २	बुभूष्यास्त ३	म० ।
बुभूष्यासम् १	बुभूष्यास्व २	बुभूष्यास्म ३	उ० ।

लुङ् ।

अबुभूषीत् १	अबुभूषिष्ठाम् २	अबुभूषिषुः ३	प्र० ।
अबुभूषीः १	अबुभूषिष्टम् २	अबुभूषिष्ट ३	म० ।
अबुभूषिषम् १	अबुभूषिष्व २	अबुभूषिष्म ३	उ० ।

लृङ् ।

अबुभूषिष्यत् १	अबुभूषिष्यताम् २	अबुभूषिष्यन् ३	प्र० ।
अबुभूषिष्यः १	अबुभूषिष्यतम् २	अबुभूषिष्यत ३	म० ।
अबुभूषिष्यम् १	अबुभूषिष्याव २	अबुभूषिष्याम ३	उ० ।

१५ भवतेर्गङ् । पौनःपुन्ये । लट् ।

बोभूयते १	बोभूयेते २	बोभूयंते ३	प्र० ।
बोभूयसे १	बोभूयेथे २	बोभूयध्वे ३	म० ।
बोभूये १	बोभूयावहे २	बोभूयामहे ३	उ० ।

लिट् ।

बोभूयांचक्रे इत्यादि बोभूयांबभूवेत्यादि बोभूयामासे-
त्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

बोभूयिता १ बोभूयितारौ २ बोभूयितारः ३ प्र० ।
बोभूयितासे १ बोभूयितासाथे २ बोभूयिताध्वे ३ म० ।
बोभूयिताहे १ बोभूयितास्वहे २ बोभूयितास्सहे ३ उ० ।

लृट् ।

बोभूयिष्यते १ बोभूयिष्येते २ बोभूयिष्यंते ३ प्र० ।
बोभूयिष्यसे १ बोभूयिष्येथे २ बोभूयिष्यध्वे ३ म० ।
बोभूयिष्ये १ बोभूयिष्यावहे २ बोभूयिष्यामहे ३ उ० ।

लोट् ।

बोभूयताम् १ बोभूयेताम् २ बोभूयंताम् ३ प्र० ।
बोभूयस्व १ बोभूयेथाम् २ बोभूयध्वम् ३ म० ।
बोभूयै १ बोभूयावहै २ बोभूयामहै ३ उ० ।

लङ् ।

अबोभूयत १ अबोभूयेताम् २ अबोभूयंत ३ प्र० ।
अबोभूयथाः १ अबोभूयेथाम् २ अबोभूयध्वम् ३ म० ।
अबोभूये १ अबोभूयावहि २ अबोभूयामहि ३ उ० ।

विधिलिङ् ।

बोभूयेत १ बोभूयेयाताम् २ बोभूयेरन् ३ प्र० ।
बोभूयेथाः १ बोभूयेयाथाम् २ बोभूयेध्वम् ३ म० ।
बोभूयेय १ बोभूयेवहि २ बोभूयेमहि ३ उ० ।

आशीलिङ् ।

बोभूयिषीष्ट १ बोभूयिषीयास्ताम् २ बोभूयिषीरन् ३ प्र० ।
बोभूयिषीष्ठाः १ बोभूयिषीयास्थाम् २ बोभूयिषीध्वम्-द्वम् ३
बोभूयिषीय १ बोभूयिषीवहि २ बोभूयिषीमहि ३ उ० ।

लुङ् ।

अबोभूयिष्ट १ अबोभूयिषाताम् २ अबोभूयिषत ३ प्र० ।
अबोभूयिष्ठाः १ अबोभूयिषाथाम् २ अबोभूयिषध्वम्-द्वम् ३
अबोभूयिष्ये १ अबोभूयिष्वहि २ अबोभूयिष्महि ३ उ० ।

लृङ् ।

अबोभूयिष्यत १ अबोभूयिष्येताम् २ अबोभूयिष्यंत ३ प्र० ।
अबोभूयिष्यथाः १ अबोभूयिष्येथाम् २ अबोभूयिष्यध्वम् ३ म०
अबोभूयिष्ये १ अबोभूयिष्यावहि २ अबोभूयिष्यामहि ३ उ० ।

२६ भवतेर्यङ्लुक् । भृशार्थे । लट् ।

बोभवीति-बोभोति १ बोभूतः २ बोभुवति ३ प्र० ।

बोभवीषि-बोभोषि १ बोभूथः २ बोभूथ ३ म० ।
बोभवीमि-बोभोमि १ बोभूवः २ बोभूमः ३ उ० ।

लिट् ।

बोभवांचकारेत्यादि बोभवांबभूवेत्यादि बोभवामासेत्यादि
च पूर्ववत् ।

लुट् ।

बोभविता १ बोभवितारौ २ बोभवितारः ३ प्र० ।
बोभवितासि १ बोभवितास्थः २ बोभवितास्थ ३ म० ।
बोभवितास्मि १ बोभवितास्त्रः २ बोभवितास्मः ३ उ० ।

लृट् ।

बोभविष्यति १ बोभविष्यतः २ बोभविष्यन्ति ३ प्र० ।
बोभविष्यसि १ बोभविष्यथः २ बोभविष्यथ ३ म० ।
बोभविष्यामि १ बोभविष्यावः २ बोभविष्यामः ३ उ० ।

लोट् ।

बोभवीतु-बोभोतु-बोभूतात् १ बोभूताम् २ बोभुवतु ३ प्र० ।
बोभूहि-बोभूतात् १ बोभूतम् २ बोभूत ३ म० ।
बोभवानि १ बोभवाव २ बोभवाम ३ उ० ।

लङ् ।

अबोभवीत्-अबोभोत् १ अबोभूताम् २ अबोभवुः ३ प्र० ।

अधोभवीः—अधोभोः १ अधोभूतम् २ अधोभूत ३ म० ।
अधोभवम् १ अधोभूव २ अधोभूम ३ उ० ।

विधिलिङ् ।

बोभूयात् १ बोभूयाताम् २ बोभूयुः ३ प्र० ।
बोभूयाः १ बोभूयातम् २ बोभूयात ३ म० ।
बोभूयाम् १ बोभूयाव २ बोभूयाम ३ उ० ।

आशीर्लिङ् ।

बोभूयात् १ बोभूयास्ताम् २ बोभूयासुः ३ प्र० ।
बोभूयाः १ बोभूयास्तम् २ बोभूयास्त ३ म० ।
बोभूयासम् १ बोभूयास्व २ बोभूयास्व ३ उ० ।

लुङ् ।

अधोभवीत्—अधोभोत् १ अधोभूताम् २ अधोभूवुः ३ प्र० ।
अधोभूवीः—अधोभोः १ अधोभूतम् २ अधोभूत ३ म० ।
अधोभूवम् १ अधोभूव २ अधोभूम ३ उ० ।

लङ् ।

अधोभविष्यत् १ अधोभविष्यताम् २ अधोभविष्यन् ३ प्र० ।
अधोभविष्यः १ अधोभविष्यतम् २ अधोभविष्यत ३ म० ।
अधोभविष्यम् १ अधोभविष्याव २ अधोभविष्याम ३ उ० ।

अथाकर्मकाद्धातोर्भावे लडादयो लिख्यन्ते ।
तत्र प्रथमपुरुषस्यैकवचनमेव भवति ।

१७ सत्तार्थको भूधातुः ।

लट्-भूयते १ । लिट्-बभूवे १ । लुट्-भाविता-भविता ।
लृट्-भाविष्यते-भविष्यते । लोट्-भूयताम् । लङ्-अभू-
यत । विधिलिङ्-भूयेत । आशीर्लिङ्-भाविषीष्ट-भवि-
षीष्ट । लुङ्-अभावि । लृङ्-अभाविष्यत-अभविष्यत ।

१८ प्राणधारणार्थको जीवधातुः ।

लट्-जीव्यते । लिट्-जिजीवे । लुट्-जीविता । लृट्-
जीविष्यते । लोट्-जीव्यताम् । लङ्-अजीव्यत । विधि-
लिङ्-जीव्येत । आशीर्लिङ्-जीविषीष्ट । लुङ्-अ-
जीवि । लृङ्-अजीविष्यत ।

अथ सकर्मकाद्धातोः कर्मणि लडादयः ।

१९ तत्रादौ धारणपोषणार्थको भृञ्धातुः ।

लट् ।

भ्रियते १	भ्रियेते २	भ्रियन्ते ३	प्र० ।
भ्रियसे १	भ्रियेथे २	भ्रियध्वे ३	म० ।
भ्रिये १	भ्रियावहे २	भ्रियामहे ३	उ० ।

लिट् ।

बभ्रे १	बभ्राते २	बभ्रिरे ३	प्र० ।
बभृषे १	बभ्राथे २	बभृद्वे ३	म० ।
बभ्रे १	बभृवहे २	बभृमहे ३	उ० ।

लृट् ।

भर्ता १	भर्तारौ २	भर्तारः ३	प्र० ।
भर्तासे १	भर्तासाथे २	भर्ताध्वे ३	म० ।
भर्ताहे १	भर्ताखहे २	भर्तासहे ३	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

भारिता १	भारितारौ २	भारितारः ३	प्र० ।
भारितासे १	भारितासाथे २	भारिताध्वे ३	म० ।
भारिताहे १	भारिताखहे २	भारितासहे ३	उ० ।

लृट् ।

भरिष्यते १	भरिष्येते २	भरिष्यंते ३	प्र० ।
भरिष्यसे १	भरिष्येथे २	भरिष्यध्वे ३	म० ।
भरिष्ये १	भरिष्यावहे २	भरिष्यामहे ३	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

भारिष्यते १	भारिष्येते २	भारिष्यंते ३	प्र० ।
भारिष्यसे १	भारिष्येथे २	भारिष्यध्वे ३	म० ।
भारिष्ये १	भारिष्यावहे २	भारिष्यामहे ३	उ० ।

अत्रियताम् १	अत्रियेताम् २	अत्रियंताम् ३	प्र० ।
अत्रियस्व १	अत्रियेथाम् २	अत्रियध्वम् ३	म० ।
अत्रियै १	अत्रियावहै २	अत्रियामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अत्रियत १	अत्रियेताम् २	अत्रियंत ३	प्र० ।
अत्रियथाः १	अत्रियेथाम् २	अत्रियध्वम् ३	म० ।
अत्रिये १	अत्रियावहि २	अत्रियामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

अत्रियेत १	अत्रियेयाताम् २	अत्रियेरन् ३	प्र० ।
अत्रियेथाः १	अत्रियेयाथाम् २	अत्रियेध्वम् ३	म० ।
अत्रियेय १	अत्रियेवहि २	अत्रियेमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

भृषीष्ट १	भृषीयास्ताम् २	भृषीरन् ३	प्र० ।
भृषीष्ठाः १	भृषीयास्थाम् २	भृषीढ्वम् ३	म० ।
भृषीय १	भृषीवहि २	भृषीमहि ३	उ० ।

} कर्त्तरिब -

द्वितीयं रूपम् ।

भारिषीष्ट १	भारिषीयास्ताम् २	भारिषीरन् ३	प्र० ।
-------------	------------------	-------------	--------

इत्यादि ।

(५०)

लृङ् ।

अभारि १	अमृषाताम् २	अमृषत ३	प्र०	} प्रायेण कर्त्तरीव ।
अमृथाः १	अमृषाथाम् २	अमृद्वम् ३	म०	
अमृषि १	अमृष्वहि २	अमृष्महि ३	उ०	

द्वितीयं रूपम् ।

अभारि १	अभारिषाताम् २	अभारिषत ३	प्र० ।
अभारिष्ठाः १	इत्यादि ।		

लृङ् ।

अभरिष्यत १	अभरिष्येताम् २	अभरिष्यंत ३	प्र०	} कर्त्तरीव -
अभरिष्यथाः १	अभरिष्येथाम् २	अभरिष्यध्वम् ३	म०	
अभरिष्ये १	अभरिष्यावहि २	अभरिष्यामहि ३	उ०	

द्वितीयं रूपम् ।

अभारिष्यत १	अभारिष्येताम् २	अभारिष्यंत ३	प्र० ।
	इत्यादि		

२० शक्त्यर्थकः शक्नुधातुः कर्मणि ।

लृट् ।

शक्यते १	शक्येते २	शक्यंते ३	प्र० ।
शक्यसे १	शक्येथे २	शक्यध्वे ३	म० ।
शक्ये १	शक्यावहे २	शक्यामहे ३	उ० ।

लिट् ।

शेके १	शेकाते २	शेकिरे ३	प्र० ।
शेकिषे १	शेकाथे २	शेकिध्वे ३	म० ।
शेके १	शेकिवहे २	शेकिमहे ३	उ० ।

लुट् ।

शक्ता १	शक्तरौ २	शक्कारः ३	प्र० ।
शक्तासे १	शक्तासाथे २	शक्ताध्वे ३	म० ।
शक्ताहे १	शक्ताखहे २	शक्तास्महे ३	उ० ।

लृट् ।

शक्ष्यते १	शक्ष्येते २	शक्ष्यंते ३	प्र० ।
शक्ष्यसे १	शक्ष्येथे २	शक्ष्यध्वे ३	म० ।
शक्ष्ये १	शक्ष्यावहे २	शक्ष्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

शक्यताम् १	शक्येताम् २	शक्यंताम् ३	प्र० ।
शक्यस्व १	शक्येथाम् २	शक्यध्वम् ३	म० ।
शक्यै १	शक्यावहै २	शक्यामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अशक्यत १	अशक्येताम् २	अशक्यंत ३	प्र० ।
अशक्यथाः १	अशक्येथाम् २	अशक्यध्वम् ३	म० ।
अशक्ये १	अशक्यावहि २	अशक्यामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

शक्येत	१	शक्येयाताम्	२	शक्येरन्	३	प्र० ।
शक्येथाः	१	शक्येयाथाम्	२	शक्येध्वम्	३	म० ।
शक्येय	१	शक्येवहि	२	शक्येमहि	३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

शक्षीष्ट	१	शक्षीयास्ताम्	२	शक्षीरन्	३	प्र० ।
शक्षीष्ठाः	१	शक्षीयास्थाम्	२	शक्षीध्वम्	३	म० ।
शक्षीय	१	शक्षीवहि	२	शक्षीमहि	३	उ० ।

लुङ् ।

अशकि	१	अशक्षाताम्	२	अशक्षत	३	प्र० ।
अशक्थाः	१	अशक्षाथाम्	२	अशग्ध्वम्	३	म० ।
अशक्षि	१	अशक्ष्वहि	२	अशक्षमहि	३	उ० ।

लृङ् ।

अशक्ष्यत	१	अशक्ष्येताम्	२	अशक्ष्यंत	३	प्र० ।
अशक्ष्यथाः	१	अशक्ष्येथाम्	२	अशक्ष्यध्वम्	३	म० ।
अशक्ष्ये	१	अशक्ष्यावहि	२	अशक्ष्यामहि	३	उ० ।

२१ गत्यर्थको गम्लृधातुः कर्मणि ।

लृट् ।

गम्यते	१	गम्येते	२	गम्यंते	३	प्र० ।
--------	---	---------	---	---------	---	--------

गम्यसे १	गम्येथे २	गम्यध्वे ३	म० ।
गम्ये १	गम्यावहे २	गम्यामहे ३	उ० ।

लिट् ।

जग्मे १	जग्माते २	जग्मिरे ३	प्र० ।
जग्मिषे १	जग्माथे २	जग्मिध्वे ३	म० ।
जग्मे १	जग्मिवहे २	जग्मिमहे ३	उ० ।

लुट् ।

गंता १	गंतारौ २	गंतारः ३	प्र० ।
गंतासे १	गंतासाथे २	गंताध्वे ३	म० ।
गंताहे १	गंतास्वहे २	गंतास्महे ३	उ० ।

लृट् ।

गंस्यते १	गंस्येते २	गंस्यंते ३	प्र० ।
गंस्यसे १	गंस्येथे २	गंस्यध्वे ३	म० ।
गंस्ये १	गंस्यावहे २	गंस्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

गम्यताम् १	गम्येताम् २	गम्यंताम् ३	प्र० ।
गम्यस्व १	गम्येथाम् २	गम्यध्वम् ३	म० ।
गम्यै १	गम्यावहै २	गम्यामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अगम्यत १	अगम्येताम् २	अगम्यंत ३	प्र० ।
----------	--------------	-----------	--------

अगम्यथाः १ अगम्येथाम् २ अगम्यध्वम् ३ म० ।
अगम्ये १ अगम्यावहि २ अगम्यामहि ३ उ० ।

विधिलिङ् ।

गम्येत १ गम्येयाताम् २ गम्येरन् ३ प्र० ।
गम्येथाः १ गम्येयाथाम् २ गम्येध्वम् ३ म० ।
गम्येय १ गम्येवहि २ गम्येमहि ३ उ० ।

आशीर्लिङ् ।

गसीष्ट १ गसीयास्ताम् २ गसीरन् ३ प्र० ।
गसीष्ठाः १ गसीयास्थाम् २ गसीध्वम् ३ म० ।
गसीय १ गसीवहि २ गसीमहि ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

गंसीष्ट १ गंसीयास्ताम् २ गंसीरन् ३ प्र० ।
इत्यादि ।

लुङ् ।

अगामि १ अगंसाताम् २ अगंसत ३ प्र० ।
अगंस्थाः १ अगंसाथाम् २ अगंध्वम् ३ म० ।
अगंसि १ अगंस्वहि २ अगंस्महि ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

अगामि १ अगसाताम् २ अगसत ३ प्र० ।

अगथाः १ अगसाथाम् २ अगध्वम् ३ म० ।

अगसि १ अगस्वहि २ अगस्महि ३ उ० ।

लृङ् ।

अगंस्यत १ अगंस्येताम् २ अगंस्यंत ३ प्र० ।

अगंस्यथाः १ अगंस्येथाम् २ अगंस्यध्वम् ३ म० ।

अगंस्ये १ अगंस्यावहि २ अगंस्यामहि ३ उ० ।

२२ हिंसार्थको हन्धातुः । कर्मणि ।

लृट् ।

हन्यते १ हन्येते २ हन्यंते ३ प्र० ।

हन्यसे १ हन्येथे २ हन्यध्वे ३ म० ।

हन्ये १ हन्यावहे २ हन्यामहे ३ उ० ।

लिट् ।

जघ्ने १ जघ्नाते २ जघ्निरे ३ प्र० ।

जघ्निषे १ जघ्नाथे २ जघ्निध्वे ३ म० ।

जघ्ने १ जघ्निवहे २ जघ्निमहे ३ उ० ।

लुट् ।

हंता १ हंतारौ २ हंतारः ३ प्र० ।

हंतासे १ हंतासाथे २ हंताध्वे ३ म० ।

हंताहे १ हंतास्वहे २ हंतास्महे ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।
घानिता १ घानितारौ २ घानितारः ३ प्र० ।
इत्यादि ।

लृट् ।
हनिष्यते १ हनिष्येते २ हनिष्यंते ३ प्र० ।
हनिष्यसे १ हनिष्येथे २ हनिष्यध्वे ३ म० ।
हनिष्ये १ हनिष्यावहे २ हनिष्यामहे ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।
घानिष्यते १ घानिष्येते २ घानिष्यंते ३ प्र० ।
इत्यादि ।

लोट् ।
हन्यताम् १ हन्येताम् २ हन्यंताम् ३ प्र० ।
हन्यस्व १ हन्येथाम् २ हन्यध्वम् ३ म० ।
हन्यै १ हन्यावहै २ हन्यामहै ३ उ० ।

लङ् ।
अहन्यत १ अहन्येताम् २ अहन्यंत ३ प्र० ।
अहन्यथाः १ अहन्येथाम् २ अहन्यध्वम् ३ म० ।
अहन्ये १ अहन्यावहि २ अहन्यामहि ३ उ० ।

विधिलिङ् ।
हन्येत १ हन्येयाताम् २ हन्येरन् ३ प्र० ।

हन्येथाः १ हन्येयाथाम् २ हन्येध्वम् ३ म० ।
हन्येय १ हन्येवहि २ हन्येमहि ३ उ० ।

आशीर्लिङ् ।

घानिषीष्ट १ घानिषीयास्ताम् २ घानिषीरन् ३ प्र० ।
घानिषीष्ठाः १ घानिषीयास्थाम् २ घानिषीध्वम् ३ म० ।
घानिषीय १ घानिषीवहि २ घानिषीमहि ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

वधिषीष्ट १ वधिषीयास्ताम् २ वधिषीरन् ३ प्र० ।
इत्यादि ।

उङ् ।

अघानि १ अहसाताम् २ अहसत ३ प्र० ।
अहथाः १ अहसाथाम् २ अहध्वम् ३ म० ।
अहसि १ अहस्वहि २ अहस्महि ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

अघानि १ अघानिषाताम् २ अघानिषत ३ प्र० ।
अघानिष्ठाः १ अघानिषाथाम् २ अघानिद्ध्वम् ३ म० ।
अघानिषि १ अघानिष्वहि २ अघानिष्महि ३ उ० ।

तृतीयं रूपम् ।

अवधि १ अवधिषाताम् २ अवधिषत ३ प्र० ।

अवधिष्ठाः १ अवधिषाथाम् २ अवधिद्वम् ३ म० ।
अवधिषि १ अवधिष्वहि २ अवधिष्महि ३ उ० ।

लृङ् ।

अघानिष्यत १ अघानिष्येताम् २ अघानिष्यंत ३ प्र० ।
अघानिष्यथाः १ अघानिष्येथाम् २ अघानिष्यध्वम् ३ म० ।
अघानिष्ये १ अघानिष्यावहि २ अघानिष्यामहि ३ उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

अहनिष्यत १ अहनिष्येताम् २ अहनिष्यंत ३ प्र० ।

इत्यादि ।

२३ द्वैधीकरणार्थकः सकर्मकश्छिद्द्धातुः ।

कर्मणि ।

लट् ।

छिद्यते १ छिद्येते २ छिद्यंते ३ प्र० ।
छिद्यसे १ छिद्येथे २ छिद्यध्वे ३ म० ।
छिद्ये १ छिद्यावहे २ छिद्यामहे ३ उ० ।

लिट् ।

चिच्छिदे १ चिच्छिदाते २ चिच्छिदिरे ३ प्र० ।
चिच्छिदिषे १ चिच्छिदाथे २ चिच्छिदिध्वे ३ म० ।
चिच्छिदे १ चिच्छिदिवहे २ चिच्छिदिमहे ३ उ० ।

लृट् ।

छेत्ता १	छेत्तारौ २	छेत्तारः ३	प्र० ।
छेत्तासे १	छेत्तासाथे २	छेत्ताध्वे ३	म० ।
छेत्ताहे १	छेत्तासहे २	छेत्तासहे ३	उ० ।

लृट् ।

छेत्स्यते १	छेत्स्येते २	छेत्स्यंते ३	प्र० ।
छेत्स्यसे १	छेत्स्येथे २	छेत्स्यध्वे ३	म० ।
छेत्स्ये १	छेत्स्यावहे २	छेत्स्यामहे ३	उ० ।

लोट् ।

छिद्यताम् १	छिद्येताम् २	छिद्यंताम् ३	प्र० ।
छिद्यस्व १	छिद्येथाम् २	छिद्यध्वम् ३	म० ।
छिद्यै १	छिद्यावहै २	छिद्यामहै ३	उ० ।

लङ् ।

अच्छिद्यत १	अच्छिद्येताम् २	अच्छिद्यंत ३	प्र० ।
अच्छिद्यथाः १	अच्छिद्येथाम् २	अच्छिद्यध्वम् ३	म० ।
अच्छिद्ये १	अच्छिद्यावहि २	अच्छिद्यामहि ३	उ० ।

विधिलिङ् ।

छिद्येत १	छिद्येयाताम् २	छिद्येरन् ३	प्र० ।
छिद्येथाः १	छिद्येयाथाम् २	छिद्येध्वम् ३	म० ।
छिद्येय १	छिद्येवहि २	छिद्येमहि ३	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

छित्सीष्ट १	छित्सीयास्ताम् २	छित्सीरन् ३	प्र० ।
छित्सीष्ठाः १	छित्सीयास्थाम् २	छित्सीध्वम् ३	म० ।
छित्सीय १	छित्सीवहि २	छित्सीमहि ३	उ० ।

लुङ् ।

अच्छेदि १	अच्छित्साताम् २	अच्छित्सत ३	प्र० ।
अच्छित्थाः १	अच्छित्साथाम् २	अच्छिध्वम् ३	म० ।
अच्छित्सि १	अच्छित्त्वहि २	अच्छित्समहि ३	उ० ।

लृङ् ।

अच्छेत्स्यत १	अच्छेत्स्येताम् २	अच्छेत्स्यंत ३	प्र० ।
अच्छेत्स्यथाः १	अच्छेत्स्येथाम् २	अच्छेत्स्यध्वम् ३	म० ।
अच्छेत्स्ये १	अच्छेत्स्यावहि २	अच्छेत्स्यामहि ३	उ० ।

इति धातुरूपाणि ।

अथ तिङन्तव्युत्पत्तिप्रकारः कथ्यते । तत्रापूर्व-
धातूत्पादनप्रकारः । नाम्नो धात्वर्थे णिच्प्रत्ययः । पटु-
माचष्टे-पटयति । पटयते इत्यादि । अश्वेनातिक्रामति-अश्वयति ।
हस्तिनातिक्रामति-हस्तयति । कंसवधमाचष्टे-कंसं घातयति ।
असिना हन्ति-असयति । अश्वं करोति-अश्वयति । घटं करोति-
घटयति । धातोः क्रियाकर्तृप्रयोजककर्तृनिष्ठव्यापारे

म्यति । गामात्मन इच्छति-गव्यति-गोकाम्यति । यशस्यति-
 यशस्काम्यति । कर्मरूपादुपमानात्सुबंतात्सदृशाचारे
 क्यच् । पुत्रमिवाचरति-पुत्रीयति छात्रं गुरुः । पुत्रकर्मकाचा-
 रसदृशो यः शिष्यकर्मकाचारस्तत्कर्तेत्यर्थः । द्विजं विष्णु-
 वदाचरति-विष्णूयति । प्रासाद इवाचरति प्रासादीयति कु-
 द्याम् । कर्तृरूपादुपमानात्सुबंतात्सदृशाचारे यङ् ।
 कृष्ण इवाचरति कृष्णायते । यश इवाचरति यशायते य-
 शस्यते वा । विद्वानिवाचरति-विद्वायते विद्वस्यते । कुमारीवा-
 चरति-कुमारायते । गुर्वीवाचरति-गुरूयते । त्वमिवाचरति-
 त्वद्यते । अहमिवाचरति-मद्यते । हरिणीवाचरति-हरिणा-
 यते-हरितायते । उपमानभूतात्कर्तुः प्रातिपदिकात्स-
 दृशाचारे क्तिप् । कृष्ण इवाचरति-कृष्णाति । मालेवाच-
 रति-मालाति । कविरिवाचरति-कवयंति । पितेवाचरति-पि-
 तरति । इदमिवाचरति इदामति । राजेवाचरति राजानति ।
 द्यौरिवाचरति द्यवयति । भृशादिशब्देभ्यो भवतीत्यर्थे-
 ऽभूततद्भावे क्यङ् । अभृशो भृशो भवति भृशा-
 यते । लोहितशब्दाद्भवतीत्यर्थे ऽभूततद्भावे क्यष् ।
 अलोहितो लोहितो भवति लोहितायते-लोहितायति । पट-
 त्पटद्भवति-पटपटायते । कष्टशब्दात्क्रमत इत्यर्थे क्यष् ।

णिच् । घटो भवति-यज्ञदत्तः घटं भावयति । यज्ञदत्तो घटो-
 त्पत्तिकर्तृप्रयोजककर्तेत्यर्थः । देवदत्तो ग्रामं गच्छति-यज्ञदत्तो
 देवदत्तं ग्रामं गमयति । भुवनं तिष्ठति-ईश्वरो भुवनं स्था-
 पयति । चित्तं दुष्यति-कामश्चित्तं दूषयति । इच्छाकर्मा-
 भूतादिच्छासमानाधिकरणाद्घातोरिच्छायां सन् ।
 स्वकर्तृकं पठनमिच्छति-पिपठिषति, पठितुमिच्छतीत्यर्थः ।
 रोदितुमिच्छति-रुरुदिषति । ग्रहीतुमिच्छति-जिघृक्षति । प्र-
 ष्टुमिच्छति-पिपृच्छिषति । कर्तुमिच्छति-चिकीर्षति । भवि-
 तुमिच्छति-बुभूषति । गंतुमिच्छति-जिगमिषति । धातो-
 राशंकायां सन् । कूलं पिपतिषति-कूलं पतति किम् ।
 शंकितपतनाश्रयं कूलमित्यर्थः । वृक्षा जिगमिषति-वृक्षा
 गच्छति किम् । धातोः क्रियायाः पौनःपुन्येऽतिशये च
 यङ् यङ्लुक्च । भूधातुः बोभूयते-बोभोति-बोभवीति पुनः-
 पुनरतिशयेन वा भवतीत्यर्थः । सूचधातुः सोसूच्यते । गत्य-
 र्थाद्घातोः कौटिल्ये यङ् । कुटिलं व्रजति-वाव्रज्यते ।
 कुटिलं गच्छति-जंगम्यते । लुपादिभ्यः क्रियागर्हायां
 यङ् । गर्हितं लुंपति लोलुप्यते । गर्हितं चरति-चंचूर्यते ।
 आत्मसंबन्धिभूतादिच्छाकर्मणः सुबंतात् इच्छायां
 क्यच् काम्यच्च । ऋषभमात्मन इच्छति-ऋषभीयति-
 ऋषभकाम्यति । आत्मनः पुत्रमिच्छति पुत्रीयति-पुत्रका-

कष्टाय क्रमते-कष्टायते, पापं कर्तुमुत्सहत इत्यर्थः । श-
 ङ्गादिशब्देभ्यः करोत्यर्थे क्यङ् । शब्दं करोति शब्दा-
 यते । वैरं करोति-वैरायते । मुंडादिशब्देभ्यो धा-
 त्वर्थे णिच् । मुंडं करोति-मुंडयति । हलं गृह्णाति-हल-
 यति । तूस्तानि विहन्ति-वितूस्तयति । पाशं विमुंचति-वि-
 पाशयति । रूपं पश्यति-रूपयति । वीणयोपगायति-उ-
 पवीणयति । तूलेनानुकुष्णाति-अनुतूलयति, तृणाग्रं तूले-
 नानुघट्टयतीत्यर्थः । श्लोकैरुपस्तौति-उपश्लोकयति । से-
 नया अभियाति-अभिषेणयति । लोमान्यनुमार्ष्टि-अनुलोम-
 यति । वर्मणा संनद्यति-संवर्मयति । इत्यपूर्वधातूत्पा-
 दनप्रकारः ॥ ॥ अथ लकारार्थविचारः ॥ अनद्य-
 तनभूते स्मृतिबोधकपदयोगे यच्छब्दयोगाभावे लट् ।
 यथा—स्मरसि कृष्ण गोकुले वत्स्यामः । यच्छब्दयोगे तु
 अभिजानासि कृष्ण यद्वने अभुंजमहि । साकांक्षस्मृतिबोध-
 कपदयोर्योगे भूतानद्यतने लट् लङ् च । स्मरसि कृष्ण
 गोकुले वत्स्यामस्तत्र गाश्चारयिष्यामः । स्मरसि कृष्ण गो-
 कुलेऽवसाम तत्र गा अचारयाम वा । परोक्षेऽनद्यतनभूते
 लिट् । राजा चकार । अपह्ववे लिट् । कर्लिंगेष्ववात्सी-
 रिति प्रश्ने—नाहं कर्लिंगाञ्जगामेत्युत्तरं सोऽपह्ववः । समीप-

काले प्रश्ने लिट्प्राप्तौ लङ्लिटौ । देवदत्तोऽगच्छत्किम्-
 जगाम किम् । सशब्दयोगे भूतपरोक्षानघतने लट् । यजति
 स युधिष्ठिरः । सयोगे अपरोक्षे भूतेऽनघतने लट् । एवं स
 पिता ब्रवीति । ननुशब्दयोगे प्रश्नोत्तरे भूते लट् । अकार्षी-
 र्षीः किमिति प्रश्ने—ननु करोमि भोरित्युत्तरम् । नशब्दयोगे
 नुशब्दयोगे च प्रश्नोत्तरे भूते लुङ् लट् वा । अकार्षीः
 किमिति प्रश्ने—न करोमि, नाकार्षं वा, नुकरोमि, न्वकार्षं
 वेत्युत्तरम् । पुराशब्दयोगे सशब्दयोगाभावे भूतानघतने
 लुङ्लटौ । इह पुरा छात्रा अवात्सुः, वसन्ति वा । इति भूत-
 कालः । अथ भविष्यत्कालः । निश्चयद्योतकस्य यावच्छ-
 ब्दस्य पुराशब्दस्य च योगे भविष्यति लट् । यावद्भुंक्ते
 पुरा भुंक्ते, निश्चयेन भोक्ष्यते इत्यर्थः । कदाकर्हिशब्दयो-
 र्योगे लट् यथायथं लुट्लटौ वा । कदा भुंक्ते, भोक्ष्यते,
 भोक्ता वा । कर्हि भुंक्ते, भोक्ष्यते, भोक्ता वा । मुहूर्तान्तरे
 लिङ्लट्लुट्लुट् च । उपाध्यायश्चेदागच्छेत्, आगच्छति,
 आगमिष्यति, आगता वा, अथ त्वं छंदोऽधीष्व । क्षिप्रवाच-
 कशब्दयोगे लट् । वृष्टिश्चेदाश्वायास्यति-शीघ्रं वप्सामः ।
 आशंसावाचकयोगे लिङ् । गुरुश्चेदुपेयादाशंसेऽधीयीय ।
 इति भविष्यत्कालः । क्रियाया अनिष्पत्तौ हेतु-

हेतुमद्भावादौ भूते भविष्यति च लङ् । सुवृष्टिश्चेदभ-
विष्यत्तदा सुभिक्षमभविष्यत् । वर्तमानसमीपभूते लुङ्-
लटौ । कदा आगतोऽसि-अयमागच्छामि-आगमं वा ।
वर्तमानसामीप्ये भविष्यति लट् लृट् च । कदा आगमिष्य-
सि-अयमागच्छामि आगमिष्यामि वा । इच्छार्थकपदयोगे
लिङ् लोटौ । इच्छामि भुंजीत-भुंक्तां वा भवान् । इच्छार्थ-
कघातोर्वर्तमानकाले लिङ् लटौ । इच्छेत् इच्छति ।
क्रियाशक्तौ लिङ् । त्वं भारं वहेः । क्रियायोग्यतायां
लिङ् । त्वं कन्यां वहेः । माङ्योगे लुङ् । मा कार्षीः ।
उभयोर्घात्वोर्विशेष्यविशेषणभावे विशेषक्रियाकालानुरोधेऽपि
विशेषणघातोर्भूतभविष्यद्वर्तमानकालाः । वसन् ददर्श । सो-
मयाजी भविता । आगतोऽसि । वक्ष्यमाण आस इत्यादि ।
घातोः कार्यकारणभावे लिङ् । कृष्णं नमेच्चेत्सुखं या-
यात् । इति लकारार्थविचारः । इति तिङन्तव्युत्पत्तिप्रकारः
समाप्तः ॥ ॥ अथ साधारणानि वाक्यानि । कालक्षेपं मा
कुरु । शालां गच्छ । गुरोराज्ञया वर्तस्व । गुरोराज्ञा पालनीया ।
गुरुकृपया विद्यार्थीं विद्वान् भवति । ममायं सहाध्यायी ।
अहं व्याकरणमधीये । अपि अर्थशास्त्रं पठसि । अयं गुरो-
रग्रे वक्तुं न बिभेति । ममेदं पुस्तकं स्वयमेव लिखितं मया ।

इदं मम मधीपात्रम् । इयं मे लेखनी । लेखनकर्मणि निपु-
णोऽसि त्वम् । न तथाहमस्मि । एहि बहिःपर्यटनाय गच्छाव
आराममवलोकयितुं च । ममापि वनशोभानिरीक्षणे कौ-
तुकमस्ति । इति साधारणवाक्यानि ।

इति धातुरूपावलिः समाप्ता ॥

[Faint, mostly illegible text in Devanagari script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

कतिपय परीक्षोपयोगी प्रश्नोत्तरात्मक ग्रन्थ

बाह्यदर्पणालोकः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री रामजी लाल शर्मा	३०-००
काव्यप्रकाश-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री रामजी लाल शर्मा	३५-००
चन्द्रालोक-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । मानवल्ली तथा बेताल	३०-००
शिक्षुपालधर्म-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) १-४ सर्ग । अशोकचन्द्र गौड़	३०-००
सौख्यकारिकादर्शः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री राजेन्द्रप्रसाद कोठ्यारी	१५-००
बलङ्कारशास्त्रस्येतिहासः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्रीपरमेश्वरदीन पाण्डेय	१२-५०
शुक्लम्पू-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । १-५ उच्छ्वास । परमेश्वरदीनपाण्डेय	१५-००
वेदान्त-प्रदीपः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री राजेन्द्रप्रसाद कोठ्यारी	१५-००
षष्ठ्यसिद्धान्तकौमुदी-चन्द्रिका (प्रश्नोत्तरात्मकः) । विजयमित्र शास्त्री	६०-००
शुक्लकटिक-सोपानम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । डॉ० नरेश झा	२०-००
वैष्णोसंहार-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री परमेश्वरदीन पाण्डेय	१५-००
वेदधर्म-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । १-५ सर्ग । श्री रमाशंकर मिश्र	३५-००
दशरूपक-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री त्रिलोकीनाथ द्विवेदी	१७-५०
मट्टिकाव्य-दर्पणः । स्वामी प्रज्ञाभिक्षु १-४ सर्ग २५-००, ५-८ सर्ग	१५-००
मट्टिकाव्यालोकः डॉ० रमाशंकरमिश्र १४-१७ सर्ग २५-००, १८-२२ सर्ग	२५-००
भारतीय-संस्कृतिः । लोकमणि दाहाल	१५-००
संस्कृतभाषाविज्ञानम् । डॉ० शिवप्रसाद द्विवेदी	२०-००
चन्द्रकलानाटिका-रहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री परमेश्वरदीन पाण्डेय	१५-००
संस्कृतसाहित्येतिहासः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री परमानन्द शास्त्री	१२-५०
रसगङ्गाधर-हृदयम् । (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री ज्ञानचन्द्र त्यागी	३०-००
छद्मसिद्धान्तकौमुदी-चन्द्रिका (प्रश्नोत्तरात्मकः) । विजयमित्र शास्त्री	४०-००
कादम्बरी-कलाप्रकाशः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । डॉ० नरेश झा	३०-००
छद्ममञ्जूषारहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । स्वामी रामेश्वर पुरी	१५-००
शाकुन्तलरहस्यम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । श्री त्रिलोकीनाथ द्विवेदी	३०-००
वैषदूत-तस्वालोकाः (प्रश्नोत्तरात्मकः) । डॉ० अशोकचन्द्र गौड़ शास्त्री	१५-००
ब्रह्मभाष्यनवाह्निकालोचनम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । विजयमित्र शास्त्री	३०-००
पुक्तावली-प्रकाशः (न्यायसिद्धान्तमुक्तावली-प्रश्नोत्तरी) ।	
श्री राजेन्द्रप्रसाद कोठ्यारी	२०-००
दोषित्यविचारचर्चा-मञ्जूरी (प्रश्नोत्तरात्मकः) । डॉ० नरेश झा	१२-५०
शुक्रोक्तिजीवितम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । डॉ० नरेश झा	१२-५०
भारतीयसंस्कृति-सोपानम् (प्रश्नोत्तरात्मकः) । डॉ० शिवप्रसाद द्विवेदी	१२-५०